

JAK VYCHOVAT SCHOPNÉHO ČLOVĚKA?

Josef JURMAN – Jiří FRIES

Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava

Summary: The basic question is: Do we know or think we know, or do we not know? The educational school system and practice. Are they collaborating areas or two isolated elements? Education should serve to prepare young people to assert themselves in life. It follows from this that education and practice should collaborate; above all education must accept responses from practice to the quality of its production – a graduate. Merely a capable individual is able to think conceptually, motivate and lead others and to generate values contributing to the development of society. This goal requires knowledge and overall personality development from education, and motivation for required fields from practice; the activities of these entities must be interconnected. The question is what are we able to do to achieve this goal and shall we do it?

ÚVOD

Asi se shodneme na tom, že tuto otázku si klade každý zodpovědný rodič, pedagog i vedoucí pracovník. Schopný člověk je základem úspěšného fungování jakékoli skupiny – rodiny, firmy, státu, sportovního družstva,.... Vím, že je kolem nás řada schopných, úspěšných lidí a zcela jistě také každý z nás zná někoho, kdo příliš schopný není. Jsou schopnosti jedince dány pouze geneticky a ovlivněny štěstím, které jej v životě potkalo? Nebo lze z „průměrného“ mladého člověka vychovat člověka velice šikovného a žádaného?

Co mne vedlo k zamyšlení právě na toto téma?

Na této konferenci se sešla řada pedagogů i lidí působících v praxi poměrně často se setkávám s názory pedagogů, že studenti už nemají takový zájem o studium technických oborů, jako tomu bylo v minulosti a že raději jdou na obory humanitní. Ze strany zájemců o absolventy našich škol, tedy z firem, zase zaznívají stesky na množství a často také na kvalitu studentů, které školství produkuje. Naprosto souhlasím s tím, že tyto stesky se často zakládají na pravdě. Podmínky, které mají školy pro svou činnost, by mohly být zcela jistě lepší.

Školy jak vysoké, tak střední, učňovské a i základní, by jistě přivítaly jiný způsob financování, větší množství peněz, které mohou použít, možná i podporu ministerstev pro lepší kontakty se zahraničím. Podnikům by zase pomohlo, kdyby pro získávání absolventů ze škol měly lepší podporu v legislativě,.. atd. Toto téma samo o sobě by stačilo na několikahodinovou debatu. Pokud někdo z vás má možnost zasáhnout v těchto oblastech a dokáže to, nepochybně udělá pro náš stát obrovský kus záslužné práce. Avšak účel této přednášky je poněkud jiný a trůfám si říci, že i snadněji realizovatelný. Položme si každý otázky:

- „Co mohu JÁ udělat pro to, aby se situace zlepšila?“
- „Jak mohu JÁ přispět k tomu, že na technických školách je větší počet studentů, kteří mají o studium skutečný zájem?“
- „Co mohu JÁ udělat pro vyšší kvalitu absolventů dané školy?“

- „Jak JÁ ovlivním to, že se absolvent úspěšně uchytí v praxi?“

A odpovězme si na ně. Ukazovat prstem na jiné, že za nějakou situaci mohou, nepomáhá. A to ani tehdy, je-li to pravda. Jediná funkční metoda, jak něco zlepšit je začít u sebe. Není to cesta jednoduchá, příjemná a rychlá. Ale jako jediná vede k cíli.

1. ÚSPĚCH

Každý duševně zdravý člověk chce být v tom, co dělá, úspěšný. Je to zcela přirozené. Z čeho se úspěch skládá? Proč někdo úspěšný je a jiný není? Je to dílem náhody nebo se lze úspěchu dopracovat systematicky? Udělejte si vlastní názor.

Aby byl člověk v čemkoli úspěšný, potřebuje o dané věci, oblasti, hodně **vědět**. Pokud chci být úspěšným řidičem, musím mít bohaté znalosti o vozidle, dopravních předpisech, o vlivu počasí, Chci-li být úspěšný pedagog, je nezbytné, abych byl nejen vynikající odborník ve svém oboru, ale také musím být schopen své znalosti předat ostatním. A jestli chci uspět jako manager ve firmě, vedle znalostí odborných musím umět vést lidi. Toto platí na jakoukoli oblast života. Souhlasíte?

Mnoho z nás zde pracuje ve školství. A právě školství je nenahraditelným zdrojem vědomostí. Bez kvalitního vzdělávacího systému nemá žádný stát šanci na úspěšné fungování. Tady je naše role. Co občas pozoruji je, že být pedagogem je pro některé jen zaměstnání. Vytrácí se to, co bylo dříve – být pedagogem je poslání. Společenské postavení učitelského stavu hodně upadlo, to je pravda. Neobviňujme, kdo za to může. Najdeme způsob, jak tento nepříznivý trend změnit. Žádný úředník to za nás neudělá.

Další složkou úspěchu je schopnost věci řídit, **kontrolovat**. Pokud chci úspěšně řídit vozidlo, musím je mít pod kontrolou, vozidlo musí vykonávat to, co chci JÁ. Chci-li být úspěšný pedagog, je nezbytné umět způsobit, že mí studenti skutečně znají to, co jim chci předat. A jestli chci uspět jako manager ve firmě, musím být schopen dosáhnout toho, že mí podřízení pracovníci mají výsledky, které od nich očekávám. Bez dobré kontroly je úspěch pravděpodobný asi jako když vystřelíte naslepo do vzduchu a doufáte, že spadne husa. Bez dobré kontroly se bavíme o náhodě.

Poslední věcí, která je podmínkou úspěchu je **zodpovědnost**. Toto slovo je velice často používané, ne vždy je však úplně a správně pochopené. Slovní základ slova *zodpovědnost* je *odpověď*. Odpověď na co? Na otázku, kdo může za to, co se stalo. A pravda, žádné výmluvy. Někteří lidé to pochopili jen napůl. Když se jich zeptáte, kdo může za to, že mají pěkný dům, rodinu, firmu, ... hrdě odpoví: „No přece já!“ A jindy mají například nehodu, jejich auto je v příkopu a na otázku policisty, co se stalo, odpovídají: „Silnice je samý led, nikdo to neposypal, řidič, co jel v protisměru, jel jako blázen,“ Rada zdůvodnění, ale ani v jednom z nich nenajdete JEHO roli. On nevidí, čím on osobně přispěl k nehodě. Zodpovědnost znamená nést následky za své konání, a to ať pozitivní nebo negativní. Znamená to nést svou kůži na trh. Znamená to také hledat řešení vzniklých situací.

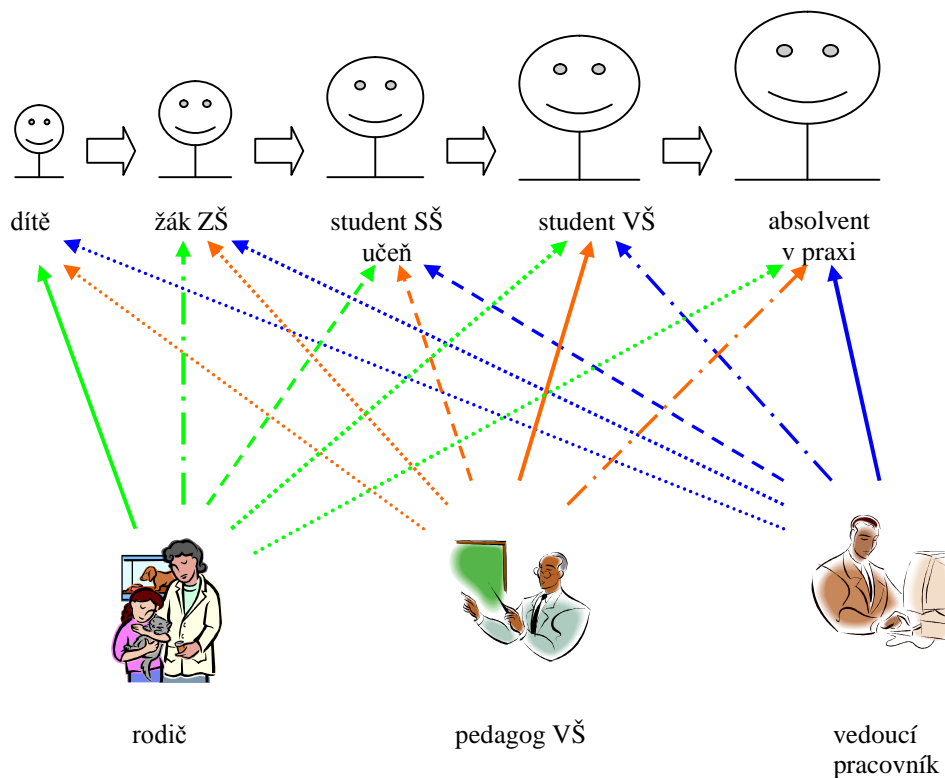
CO JE NAŠE PRÁCE?

Každý z nás, jak jsme tady, má v životě řadu rolí. Dvě z nich máme - nebo spíše bychom měli mít – společné:

Tou první je role **učitele**. Učíme své děti doma, někteří učíme děti a mládež ve školách a někteří své kolegy a podřízené.

Druhou rolí je role řídicí, role **šéfa**. V každé oblasti života musí někdo velet, jinak tam vládne zmatek. A řízení lidí, velení, nemusí být přísné, nepříjemné – naopak, provádí-li se to příjemně, ale jednoznačně, lidé jsou velice spokojeni a nemají problém svého šéfa následovat. Možná by příhodnější výraz byl **vedení**. Rodič musí vést své dítě, učitel své žáky a studenty, nadřízený ve firmě své podřízené. Pokud to dělá dobře, má kolem sebe většinou úspěšné a schopné lidi. Má s nimi dobré vztahy. A mají dobré výsledky. Chceme to?

Pojďme se podívat na to, koho a co můžeme ovlivnit. Vývoj mladého člověka vypadá následovně:

Obr. 1. Výchova člověka a působící faktory

A tady jsme my – rodiče, pedagogové, vedoucí pracovníci ve firmách. Které další šipky od svého postu byste nakreslili plnou čarou? Které fáze vývoje mladých lidí jste schopni jakýmkoli způsobem ovlivnit a tak přispět k jejich úspěšnému životu? A tím i ke svému vlastnímu? Vidíte nějakou svou zodpovědnost za oblasti života, kde přímo nepůsobíte?

Je možné oddělit vzdělávání a praxi? Můj názor je, že je to nemožné, pokud má společnost úspěšně fungovat.

Účelem vzdělávání je připravit mladé lidi pro praktický život tak, aby byli prospěšní, aby dokázali věci posouvat kupředu. Stejně jako se žádné odvětví, žádná firma neobejde bez školství, stejně tak je vzdělávání bez následného uplatnění v praxi samoúčelné a tedy zbytečné. Je nezbytné, aby vzdělávání a praxe šly ruku v ruce, vzájemně se prolínaly a pomáhaly si. A je naším nezadatelným právem a povinností současně požadovat podporu od státu. Děláme to totiž v zájmu nás všech.

***Pomoci ostatním, aby byli úspěšní - to je účel naší práce.
Potom budeme úspěšní i my. Jako jednotlivci i jako skupina.***

Nebo máte jiný názor?

Jak tedy vychovat schopného člověka? Buďme sami plně přesvědčeni o tom, co děláme. Převezmeme každý svůj díl zodpovědnosti a zajistíme, aby naši studenti i absolventi věci skutečně znali a uměli je použít v praxi a aby i oni byli přesvědčeni o správnosti toho, co dělají. Není to práce jednoduchá, stojí spoustu úsilí, vysvětlování, možná i snášení ústrků, snižování, znehodnocování ze strany ostatních lidí. Však to také není práce pro každého.

ZÁVĚR

Celý cyklus utváření osobnosti člověka má mít jediný cíl: Neustálé pozitivní působení všech výchovných a vzdělávacích subjektů na člověka a vytváření podmínek pro rozvíjení jeho schopností. A proto na závěr pokládám ty nejdůležitější otázky všem, kteří mohou a kteří chtějí:

- Rodič: Udělal jsem vše pro všestranný rozvoj svého dítěte? Rozvíjel jsem jeho schopnosti, talent a touhy? Dal jsem mu to nejcennější – svůj čas? Nechtěl jsem v něm splnit nenaplněné sny svého mládí?
- Učitel, pedagog: Předal jsem žákovi, studentovi maximum svých znalostí a zkušeností? Naučil jsem jej logicky myslet a rozlišovat věci a vědomostí podstatné od nepodstatných? Dal jsem mu prostor a vedl jsem jej k vlastnímu rozhodování? Byl jsem pozitivním oponentem jeho myšlenek a ideí?
- Vedoucí pracovník: Umím motivovat své podřízené? Dokážu přesně a jednoznačně formulovat cíl a akceptovat myšlenky a návrhy pracovníků? Jsem schopen přitáhnout člověka do týmové práce? Umím rozpoznat schopného člověka a nastartovat jeho odborný růst? A teď ta nejdůležitější otázka: Vychovávám si svého nástupce?

Je samozřejmé, že těch otázek je daleko více, ale není účelem uvést zde vyčerpávající souhrn všeho, co se výchovy schopného člověka týká. Tento příspěvek má evokovat odpovědi na základní otázku, uvedenou v nadpise a zamyslet se nad vlastní úlohou v tomto složitém systému výchovy.

Udělal jsem JÁ vše, co bylo v mých silách?